

ζάρι

ζάρι, το, ουσ. [<μυν. ζάρι και άζαριν <αραβ. az-zahr]. **1.** μικρός κύβος από κόκαλο ή πλαστικό με τυπωμένες στις πλευρές του μαύρες ή κόκκινες κουκίδες που παριστάνουν τους αριθμούς από το 1 μέχρι το 6 με αποκλειστική χρήση σε τυχερά ή επιτραπέζια παιχνίδια (τάβλι, φιδάκι κ.λπ.). **2.** χαρακτηρίζει την κυβοπαιξία, το μπαρμπούτι: «απ' τη μέρα που μπλέχτηκε με το ζάρι καταστράφηκε οικονομικά». (Λαϊκό τραγούδι: *είχα πέντε τάλιρα και τα 'χασα στο ζάρι και δε μου 'μεινε ψιλή να πω ένα κατοστάρι*). **3.** συνήθως στον πλ. **τα ζάρια**, τυχερό παιχνίδι που παίζεται με ζάρια, το μπαρμπούτι: «έφαγε μια περιουσία στα ζάρια». (Λαϊκό τραγούδι: *ζάρια, ραμί και πόκα κουγκάν κι εικοσιμία· αυτά με καταντήσανε φτωχό στην κοινωνία*). (Ακολουθούν 22 φρ.)·

- αλλάζω το ζάρι ή αλλάζω τα ζάρια, αντικαθιστώ τα γνήσια με παραγκιοζάκια (βλ. λ.) ή επαναφέρω τα γνήσια στο παιχνίδι: «άλλαξε τα ζάρια με τρόπο και τους τα μάζεψε όλα». (Λαϊκό τραγούδι: *Γιάννη άλλαξε τα ζάρια να μην έχουμε ζαράρια και σ' επήραμε χαμπάρι που μας άλλαξες το ζάρι*)·

- αμόντε τα ζάρια, βλ. λ. [αμόντε](#)·

- γεμάτο ζάρι, που έχει προστεθεί κατάλληλα κάποιο υλικό, ιδίως υδράργυρος για να έρχεται πάντοτε καλή ζαριά από τον παίχτη που τα ρίχνει: «έπαιζε με γεμάτο ζάρι και τους τα πήρε όλα». (Λαϊκό τραγούδι: *ρε, ρίξαν γεμάτο ζάρι και δεν τους πήραμε χαμπάρι*)·

- γύρισε το ζάρι ή γύρισε το ζάρι μου, **α.** ενώ κέρδιζα, άρχισα να χάνω ή, ενώ έχανα, άρχισα να κερδίζω: «μόλις γύρισε το ζάρι, σηκώθηκε κι έφυγε, γιατί τα 'χασε όλα στο άψε σβήσε || μόλις γύρισε το ζάρι, μέσα σε λίγη ώρα κέρδισε όλα όσα είχε χάσει». **β.** απότομη μεταβολή μιας κατάστασης στο αντίθετό της, συνήθως από τύχη και όχι από συνειδητή επέμβαση: «δε θα γυρίσει το ζάρι, τότε θα δει τι έχει να πάθει!»·

- δεν τον θέλει το ζάρι, δεν τον ευνοεί η τύχη άσχετα από το αν είναι καλός ή κακός παίχτης: «με τις πρώτες ζαριές βγήκε απ' το παιχνίδι, γιατί κατάλαβε πως δεν τον θέλει το ζάρι»·

- είναι και να σε θέλει το ζάρι, δεν εξαρτάται μόνο από την ικανότητα του παίχτη να φέρνει ευνοϊκή ζαριά, αλλά είναι και θέμα τύχης: «δεν είναι μόνο να ξέρεις καλό τάβλι για να κερδίσεις, αλλά είναι και να σε θέλει το ζάρι»·

- έχω ζάρι, με ευνοεί το ζάρι, έχω τύχη στο ζάρι, κερδίζω: «όταν έχει ζάρι, μπορεί να ποντάρει και το σπίτι του»·

- κάθεσαι το ζάρι, βλ. φρ. *κάθεται η ζαριά*, λ. *ζαριά*·

- κάθισε το ζάρι, βλ. φρ. *κάθισε η ζαριά*, λ. *ζαριά*·

- κακό ζάρι, βλ. φρ. *κακή ζαριά*, λ. *ζαριά*·

- καλό ζάρι, βλ. φρ. *καλή ζαριά*, λ. *ζαριά*·

- κολλώ τα ζάρια, τα κρατώ με τέτοιο τρόπο, που, όταν τα ρίχνω, φέρνω τη ζαριά που θέλω: «θα παίξεις τίμια και δε θα κολλάς τα ζάρια». Πρβλ.: *μας την έσκασες, βρε Γιάννη, με το άσπρο το φλιτζάνι· τα γεμάτα εκουνούσες, τις εξάρεις μας κολλούσες* (Λαϊκό τραγούδι)·

- λιμάρω τα ζάρια, λιμάρω κατάλληλα ορισμένες πλευρές τους έτσι ώστε να μετατοπιστεί το κέντρο βάρους τους και να φέρνω ευνοϊκή ζαριά: «είχε λιμάρει τα ζάρια και τους ξετίναξε όλους». (Λαϊκό τραγούδι: *θα λιμάρουμε τα ζάρια,θα τους κάνουμε ζαράρια, θα τα ρίξω κει με ζούλα, θα τους τα τσιμπήσω ούλα*)·

- μου 'τυχε στο ζάρι της ζωής, μου ήταν γραφτό, ήταν το τυχερό μου, η μοίρα μου: «ήθελα να παντρευτώ μια ήσυχη γυναίκα, αλλά μου 'τυχε στο ζάρι της ζωής αυτή η γκρινιάρικα». (Λαϊκό τραγούδι: *κορίτσι μου γιατί μελαγχολείς πως σ' αγαπώ στο δίνω και γραμμένο, σου έτυχε στο ζάρι της ζωής καλό παιδί μα κακομαθημένο*)·

- *παίζει ζάρια*, είναι μανιώδης παίχτης του μπαρμποutiού: «αν δεν έπαιζε ζάρια, θα είχε σήμερα ολόκληρη περιουσία». (Λαϊκό τραγούδι: *έμαθα πως παίζεις ζάρια, πως είσαι χασικλής, είσαι μάγκας τσικ λεβέντης, νυχτοπερπατητής*).

- *ρίχνει τα ζάρια*, αυνανίζεται, συνηθίζει να αυνανίζεται, να μαλακίζεται: «του αρέσει να ρίχνει τα ζάρια είτε έχει γυναίκα είτε δεν έχει». Από την εικόνα του παίχτη που μπεγλεράει με πάθος τα ζάρια μέσα στη χούφτα του, κίνηση που παρομοιάζεται με αυτή του αυνανισμού και η φρ. συνοδεύεται πάντα από αυτή την κίνηση· βλ. και φρ. *ρίχνω τα ζάρια*.

- *ρίχνω ζάρια*, βλ. φρ. *ρίχνω τα ζάρια*. (Λαϊκό τραγούδι: **ρίχνω ζάρια** φέρνω εξάρες, μας τα φάγαν' οι αλανιάρες).

- *ρίχνω τα ζάρια*, τα παίζω για να δω τι αποτέλεσμα θα φέρουν: «έριξα τα ζάρια κι έφερα ντόρτια».

- *τα 'παιξε στα ζάρια*, βλ. φρ. *τα 'φαγε στα ζάρια*.

- *τα 'φαγε στα ζάρια*, έχασε την περιουσία του, τα λεφτά του στο μπαρμπούτι: «ό,τι είχε και δεν είχε, τα 'φαγε στα ζάρια».

- *τον θέλει το ζάρι ή τον θέλει και το ζάρι*, τον ευνοεί: «κάθε φορά που ρίχνει φέρνει εξάρες, γιατί τον θέλει το ζάρι || δεν είναι μόνο που ξέρει να παίζει καλό τάβλι, αλλά τον θέλει και το ζάρι».

- *τσιμπάει τα ζάρια*, έχει την ικανότητα, είναι εκπαιδευμένος να ρίχνει με τέτοιο τρόπο τα ζάρια, ώστε, όποτε θέλει, να φέρνει καλή ζαριά: «δεν παίζει κανείς μαζί του, γιατί ξέρει και τσιμπάει τα ζάρια».

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας